

ERDÉLYI GAZDA
AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET
KÖZLÖNYE.

1889.

HUSZONEGYEDIK ÉVFOLYAM.

SZERKESZTETTE:

GAMAUF VILMOS.

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEINÉL KOLOZSVÁRT.

1889.

T A R T A L O M:

I. Szerkesztőségi közlemények.

Előfizetési felhívás 1889-re	1
Előfizetési felhívás 1890-re	227

II. Egyletek, közintézetek, kiállítások, vegyesek.

Erdélyi gazdasági egylet gyűlései:

Meghívás a közgyűlésre	51, 62, 69
Egyleti zárszámadás 1888-ról	77
Közgyűlési jegyzőkönyv május 5-éről	91
Választmányi ülés január 7-éről	17
„ „ február 28-áról	49
„ „ martius 20-áról	59
„ „ april 29-éről	75
„ „ majus 13-áról	107
„ „ junius 4-éről	143
„ „ julius 9-éről	153
„ „ „ 22-éről	165
„ „ october 17-éről	209
„ „ november 11-éről	217

A mi halottaink! (Béldi Gergely, Gr. Lázár Miklós)

Bárá Bányfy György necrologja	9
Bárá Bányfy György necrologja	61

Állatkiállítási szakosztály:

Szakosztályi zárszámadás	140
Közgyűlési jegyzőkönyv	180
Jelentés az 188 ³ / ₉ -iki működésről	169
Részjegyzelvény kisorsolás	170

Más egyletek működése:

Csikmegyei g. e. vál. ülése april 3	67
„ „ közgyűlése junius 10	180
„ „ vál. ülése szeptember 25	201

Marostordamegyei g. e. közgyűlése jan. 16	24
„ „ vál. ülése febr. 21	42

Szolnokdobokamegyei g. e. közgy. mart. 10	67
„ „ „ mozgalmi	179
„ „ „ vál. ülése nov. 10.	233

Erdélyrészi VII-ik tenyészállatkiállítás:

Értesítés a kiállításról	119
Fontos értesítés ménló és bikavétel ügyében	145
A kolozsvári tenyészállatkiállítás	164
Bíráló bizottság névsora	171
A bírálati eredmény	172

Kolosmonostori m. kir. gazd. tanintézet:

Pályázati hirdetmény alapítványi és szabad helyekre	117
---	-----

III. Havi emlékeztetők és piaci árak.

Havi emlékeztető: január	2
„ „ február	19
„ „ martius	35
„ „ aprilis	51
„ „ majus	69
„ „ junius	103

A „Havi emlékeztető“-nek júniuson túl való közlése igazgató választmányi határozattal beszüntetve lett. —
Piaci árak: minden számban.

IV. Czikkek és közlemények.

1. Nemzetgazdaság és gazdasági üzlet, ismeretterjesztés:

Visszapillantás (G. V.)	3
A regálé törvényjavaslat részletes tárgyalása.	
Ürmössy Lajos	9
Könyvkiadó vállalatunk bírálati	16
Az „enyedi“ cukorgyár	17
A cukorrépa Erdélyben	20, 29, 36, 43, 56, 64, 71, 86, 136

Előfizetési felhívás a könyvkiadó vállalat II-ik évfolyamára

Az enyedi cukorgyár ügye	32
Uj miníster	48
Szombathelyi kiállítás programja	71
A taggyűjtés érdekében	74
A k.-monostori gazd. tanint. zárünnepélye. S.	86
Az államjóságok igazgatása	152
Kiállítás és — iránybeszéd	165
A tagosítás és birtokrendezés reformja. Gróf	186

Schweinitz Gyula

Földmivesiskola Erdélybeu	204
Tagosítsunk, rendezzünk határt. Erdélyi Ká-	206
r o l y	213
A szövetséges gazd. egyletek közgyűlése	219
Szakkaptárak	234

2. Földmívelés, növénytermelés, erdészlet és gazdasági gépészet.

A cukorrépa Erdélyben	20, 29, 36, 43, 56, 64, 71, 86, 136
---------------------------------	-------------------------------------

Általános és különleges növénytermelés Balás és Henschtöl (könyvismertetés.) R. J.

A gazdasági károk elemi csapások által	23
A rozsa ellen	24
Fuszulyka termelés	25
Felhívás műtrágyák beszerzésére	32
Burgonya termelési értekezlet	33
Az ugar fogalma	39
A burgonya nagyban való termelése. Jattka	41

Ferencz

Termeljünk csalamádét. Agricola	52
A lókapákkal való kapálás. V. S.	104
Egyet s más a fü- és herefélék kapálásáról	106

Szántó Ákos

Ajánlható-e a lóhere magnak való termelésénél e célra az első kaszálást felhasználni? Rovara	111
Frigyes	114
A csont felhasználása	115
Pályázat erdősítési jutalmakra	116
A törökbuza kapálásáról. Cserhádi Sándor	128
A gabonafélék termesztése, Cserhádi Sándortól (könyvismertetés.) R.	130

Jó vetőmagot a kis gazdának

A szajoli aratógépversen	142
Hogyan szedjük ki a cukorrépát?	152
	164

A hatvani répakiemelő gépverseny	189
A cukorrépa értéke	177
Szántás a tavasziak alá	179
A cukorrépa Erdővidéken. Zöld Sándor.	216
A vetések legeltetéséről	222
A keresztesi cukorrépa termelésről	223
A gipsz mint trágyaszor	224
A hótakaró hatása	233

3. Allattenyésztés és állatgyógyászat:

A csikó-kehe. Schmidt Ferencz	4
Az istállóban költetés	6
A sertésenyésztés, Csapó Lajostól (könyvismer- tetés.) Dr. Szentkirályi Ákos	6
Tűz az istállóban!	25
A sertésenyésztés tizparancsolatja. Virágh Elek	25
Az influenza. Schmidt Ferencz	29
A kőbányai sertés-üzlet 1888-ban	41
A borju szoptatása és itatása. Tormay Béla Sót a lónak	62
Az éjszaki és körömfájás. Tormay Béla	74
A marha gyöngykórja. Egy állatorvos.	83
A szőrféreg a sertésekben. —i —s	86
A ló betanítása. Kovácsy-Monostori	105
A sertés-orbáncz. —i —s	112
Tyuktenyésztés szabályai	115
A ló és annak tenyésztése. Kovácsy és Monos- toritól (könyvismertetés.) —i —s	116
Az erdélyrészi VII-ik tenyészállatkiállítás	131
A répahulladékok értékesítése	167
Országos lótenyésztésünk	179
A déési orsz. sertés vásár	188
A déési ügető verseny	189
Artalmas-e a szájfájós tehének teje?	189
A baromfitenyésztésről. Murányi József	207
A répaszelet	213
A sertésről (előf. felhívás)	224
A sertés hátrányos oldalai. Kovácsy és Monostori	230

4. Konyha és gyümölcskertészet.

Més két halott! (Hajós József, Villási Pál)	9
A nyulrágás ellen (B. L.)	14
A nyulrágta fáról. Törs Kálmán	15
Kertészeti szakosztályunk 1888-ik évi működése	22
Általános termelésre ajánlt gyümölcsfajok	46
A keverék trágya	47

Hagymatermesztés	47
A fatetű orvoslásáról. Budai Gábor	58
Magyar gyümölcs-nomenclatura	73
Hogyan üzzük el a vakondot a kerti ágyakról?	115
Gyümölcsfák a gyepeken	129
A termésüket elrugó gyümölcsfákról. Angyal Dezső	131
Néhány ismertebb alma sulya	142
A zöld bab eltartásának módja	164
A „Fatenyésztési lapok“ ismertetése	208
A káros rovarok ellen	208
A „Kertészeti zsebnaptár“ ismertetése. Szent- györgyi Lajos	216
Havat a gyümölcsfák tövébe	225
Mikor ássunk gödröt a gyümölcsfa részére?	225
Érdekes adatok gyümölcskereskedésünkről	229
Egy derék egylet	233

5. Szőlészet és borászat.

Faoszlopok és karók tartóssága	32
Nagy vagy kis hordó?	40
A fylloxera ügyben. gy. gy.	48
Hogyan tartjuk el az üres hordóinkat?	58
A phylloxera-vész ellen	66
Erdély szőlőügye	73
A bornak seprőive	74
Fanyar fehér bor	115
Üveggolyók kisebb beros hordók feltöltögetéséhez	115
Tojásfehérje vagy gelatin?	116
A phylloxera Medgyesen (GV)	123
A phylloxera ellen	142
A phylloxera Erdélyben: Dr. Szaniszló Albert és Herman Ottó szakvéleményei. Hírek	146
A phylloxera Erdélyben: Molnár István szakvéleménye	155
A medgyesi kirándulás	156
Új phylloxerafertőzés Erdélyben	163
Phylloxera-tanulmányut Franciaországba	164
Biztos szer a phylloxera ellen. Mp.	178
Szőlős gazdáknak! Dr. Szaniszló Albert	199
Phylloxerairtási kísérletek. t.	203
Szüret után. Szentgyörgyi Lajos	205
Monostori szüret. Bene József	207
A szőlőültetés és a phylloxera	208
Fiatalkorok apadása	208
A phylloxera-ügyről. Dezső Miklós	211
A kaucsukcsövek gondozása	225
A phylloxera-ügyről. Dezső Miklós	228

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGIEGYLET

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
másfél iven és az egyleti tagoknak ingyen
küldetik meg.

Ném tagok egész évre 2 frttal fizet-
hetnek elő, fél éves előfizetés el nem fo-
gadhatók.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE

Pénz- és értékküldemények az
Erdélyi Gazda

kiadó-hivatalához
czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad
felvilágosítást.

Szerkesztő bizottság: elnök Szabó József; Dr. Berde Áron, Báró Jósika Sámuel, Szabó Sámuel, Vörös Sándor
felelős szerkesztő: Gamauf Vilmos.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

az „ERDÉLYI GAZDA” és önálló melléklete a „MÉHÉSZETI KÖZLÖNY”

1889-ik évi folyamára.

A lefolyt évfolyam fényes bizonyosságot szolgáltatván az „Erdélyi Gazda” és „Méhészeti Közlöny” egyesülé-
sének czélszerűségéről és kedveltségéről: egyletünk igazgató választmánya ezen egyesülést — bár tetemes áldozatok
arán — továbbra is fenntartani óhajtja, a XXI-ik évfolyamra szóló előfizetési felhívást ezennel kibocsátja s az érdeklődő
t. közönségnek szives figyelmébe s pártolásába ajánlja.

**Az erdélyrészi méhész-egylet t. tagjai ugy az Erdélyi Gazdát, mint a Méhészeti Közlönyt
tagsági díjuk fejében díjtalanul kapják.**

Az „Erdélyi Gazda” és „Méhészeti Közlöny” az 1889-ik XXI-ik évfolyamban havodként kétszer: minden
hó 1-én és 15-én fog megjelenni a főlap egy, a melléklet $\frac{1}{2}$ ivnyi terjedelemmel; előfizetési ár egész évre két forint
fél éves vagy negyed éves előfizetéseket nem fogadunk el.

Hogy azonban e lapoknak terjedése és éppen azon körökbe való eljutása, melyek vagyoniilag korlátoltabb
helyzetben vannak még inkább biztosítva legyen, az igazgató választmány azon kedvezményt nyújtja, hogy községek,
községi előljárók, körjegyzők, lelkészek, iskolák és tanítók, valamint az erdélyrészi gazdasági egyle-
tektagjai az „Erdélyi Gazda” és „Méhészeti Közlöny” egész évi folyamát

egy forint 50 krajczárért

rendelbetik meg, ha ezen összeget legkésőbb 1889 január hó 31-ig Kolozsvárra, az „Erdélyi Gazda” kiadóhivatalá-
nak czimezve és bérmentve — legezlszerűbben postautalvánnyal — beküldik. A pontos megrendelést annyival inkább
kérjük, mert felesleges példányokat nem nyomathatunk és így a későn jelentkezők csonka évfolyamot nyernek.

Külön a főlapra, vagy külön a mellékletre előfizetni nem lehet.

Gyűjtőknek minden tiz egyszerre beküldött (akár 2, akár 1 frt 50 kros) előfizetés után egy-egy tisztelet-
példánnyal szolgálunk.

Olcso hirdetési rovatunkat — mely a kiadóhivatalban megtekinthető — ajánljuk az eladók és vevők szives
figyelmébe: **egyleti tagok 25% díjkezdvevényben részesülnek.**

Minden hirdetésre felvilágosítást ad a kiadóhivatal, mely levélbeli tudakozódásokra is pontosan válaszol, ha
a szükséges postabélyeg beküldetik és a hirdetés száma közöltetik. —

Kolozsvárt, 1888 december 11-én.

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmánya.

Tartalom: Előfizetési felhívás 1889-re. — Havi emlékeztető: január. — Visszapillantás. (G. V.) — A csikó kehe. Schmitt Ferencz. — Az istállóban költetés. — Hasznos szaklap. — A sertés tenyésztés. (Könyvismertetés). Dr. Szentkirályi Ákos. — Piaczi árrk. — Hirdetés. —

Havi emlékeztető.

Január.

Ház és udvar. A magtári gabonakészletek forgatása olyankor teljesítendő, midőn zivataros időben, a cselédség külső munkát nem végezhet; ugyanakkor rostáltatunk, seprűt köttetünk, vagy szerszámfát nagyoltatunk.

A jégvermek jéggel töltetek meg.

Ákácza-mag ez időben sikeresen szedhető

Az épületek és falak mellől a havat ellapátoljuk és a laposabb háztetőkről lehányjuk.

Széná-, szalma-, polyvakazolokon varjút nem kell tünni.

Mult hónapban netán elmaradt nádvagás sietősen bevégzendő.

Szerszám és épületfát, a bognárok és ácsok számára levágatjuk.

Cselédváltozások miatt minden eszközt pontosan leltározunk, az új cselédek szigorú rendhez szoktatandók. Tüzi- és fűtőanyagokat takarékosan szolgáltatjuk ki.

Szántóföld. A fagy és hó miatt minden művelési munka szünetel; az egészség erősítő trágyakészlet kihordására fordítjuk.

A trágya szaporítása főgondjaink közé tartozik. Az újonnan származott istállóit ganéjt trágyadombra rakatjuk; csak kellően megért trágyát kell kihordani.

Lágy időben szántás, árokásás folytatandó. Olvadás esetében a vízbarázdák kijavitandók. A hó és esővíz lebecsátandó, nehogy a vetések a meggyült víz alatt kivesszenek.

Kemény fagy idején, ősszel megbokrosodott buza és rozsvetéseken birkát legeltethetünk; buján fejlett repczvetésnek sem árt, ha birka vagy gulyabeli marha megtapossa, midőn a fagyos talajt nagyobb hó takarja. A meddő sertések is haszonnal járhatnak a repczén.

A rétek és kaszálók felültrágyázásánál egyéb teendő nincs. A meggyűjtött hamut, még a kilugozottat is, a rétekre hordjuk ki. Felül hintendő réti trágya-anyagot képez még a korom, márga, iszapföld, televény és vegytrágya. A felültrágyázott kaszáló az idő kinyíltával okvetlenül megfogasolandó.

Gyengébb vagy elvénytelt luczernásokat érett, apró gannajjal felültrágyázzuk.

Állattenyésztés. Az istállók szellőztetése, a származott trágya rendszeres kihordása, főgondjaink közé tartozik. Munkában megizzadt igás állatokat minden léghezamtól, meghűléstől védelmeznünk kell.

Minden itatás után a vályuból a víz kibocsátandó, de ha mégis belefagyna, akkor itatás előtt a jeget felvágatjuk, nehogy az állat jeges vizet igyék és megbetegedjék.

Rendes sóadagról gondoskodunk.

Tiszta, száraz fekhely, kefézés, vakarás, általában a bórnek tisztántartása, az állati egészség fentartására mulhatlanul szükséges.

A leborjuzandó és leborjuzott tehének a tejelés előmozdítása végett, ha lehet gumófélekkel (répa, burgonya sat.) és zamatos szénával élelmeztetnek. A gulyások szemmel tartandók, nehogy a borjuk elöl elfejjék a tejet.

Hideg időben csekélyebb tápértékkel bíró szalma- és polyvafélék megétethetők. A fejős tehének azonban kevés

szénát és ha lehetséges szecsakával, polyvával füllesztett; apróra vágott gumókat (répát, helyenként burgonyát) kapnak.

A ménesbeli lovak árpa-szalmát zab pótlékkal kapjanak.

Vemhes kanczák és csikók különös kedvezményben részesülnek; utóbbiak kevés sárga- vagy burgundi répa mellett jó egészségnek örvendenek.

Göbölök hizlalása, miután e hónap végén a gumók fogynak, árpa- vagy törökbuza darával folytatandó.

Sertés fiaztató ketreczeket rendbe hozva, szalmával behintjük és a koczákat fiadzás előtt 10—14 nappal beszoktatjuk.

Hízó sertéseknek, ha étvágyuk vész, kevés apróra vágott nyers hus nyújtandó.

A juhok bár álláson esznek, mégis miután az egészség fentartásához mozgás szükséges, mindennap rövidebb, hosszabb ideig járjanak, keresgéljenek száraz avart, kórót stb. De ha ennivalót nem találhatnak is, a megsétáltatás épen oly szükséges, mint annak idejében a nyugvás.

A szárnys házi állatok óljai legyenek elég tágasak, melegek; vályujukba töltünk meleg vizet és minthogy a kaparászból meg nem élnek, segítségük őket hulladékkal, törökbuzával, zabbal.

Szőlő. Ujjonnan beállítandó szőlőnek a helyét rigolozzuk, még pedig: pihent szűz földet 70 centiméternyire (2 láb); a melyben már régebben is szőlő volt 2 méternyire (3 láb) megforgatjuk úgy, hogy a földnek régi elsoványodott felszíne a kiásott ároknak mindig fenekére essék, a feükről pedig a felszínre jusson, mert a méternyi mélységből fölhozott föld csak akkor lesz alkalmas a növény táplálására, ha azt a levegő és víz hatása feloldotta és megtermékenyítette. Ha a holt föld ismét a mélységbe jutna, haszontalan munkát végeztünk volna, elzárván azt a levegő, víz és fagy előkészítő befolyásától. A trágyahordás is most előnnyel végezhető, a trágyázást azonban hagyjuk tavaszra, mikor az első kapát adjuk a szőlőnek; ekkor a trágya mindjárt kellőleg be is fedetik földdel és hatása a kimelegedő talajban sokkal nagyobb, mint lett volna télen. Trágyázásra legjobb a félig evődött és nem korhadt trágya; ez utóbbit csak ültetésnél használjuk.

Pincze. A pinczében folytatattatik az új boroknak decemberben megkezdett dajkálása, le kell azokat most seprőjükéről huzni, habár zavarosak volnának is: annál hamarab tisztulnak majd meg. Ezen első lehuzásnál mennél több levegőt kapjon az ifju bor, azért bocsássuk a csapájába és szűrőcsőgessük a sajtárral folytonosan; a levegő élenyíti a bornak még durva alkatrészeit és gyorsítja az érést. Az egészséges bort sem egyszer, sem másszor kéne zeni nem szabád, régi szokás ugyan, de rozsz is, legkisebb javára sincs a bornak, a beteg boroknál is csak okkal-móddal a maga helyén alkalmazzuk. A borseprőt nem kell a pálinkafőzőnek adni, hanem gondosan meggyűjtve erős szörzacsakóban kisajtolni; 1 hectoliter (mintegy 9 veder) seprő ad 75—80 liter (52—56 kupa) bort, míg pálinkát legfennebb 8—10 lit rt (5—7 kupát). A zsákokban visszamaradt pogácsákat megszáritva jó pénzért megveszik a borkőgyárosok.

Januártól decemberig első és főregula a pinczében a tisztaság és a rendszeres feltöltötetés!

Gyümölcsös. A tavasszal kiültetendő fák számára a gödrök ásását, ha a föld nagyon megfagyva nincs, folytatni lehet, hogy a téli fagy és levegő hatása a kiásott földet porhanyítsa. A hernyófészkeket mulhatlanul le kell szedetni és ezen munkát mindaddig folytatni, míg a fák egészen megtisztulnak. A hernyófészkeket azonban nemcsak gyümölcsfákra kell leszedni, hanem ha a gyümölcsös eleven sövényekkel lenne kerítve, innen is el kell pusztítani, különben tavasszal a kikelt her-

nyók az élő sövényről a gyümölcsfákra mennek át. A leszedett hernyófészkeket gondosan össze kell gyűjteni és elégetni, ha ezt elmulasztjuk, fáradságos munkánk mit sem ér. A gyümölcsös kerítését jó karban kell tartani, hogy a kártékony állatok bejutását akadályozzuk. A pinceszében elrakott gyümölcsök válogatása folytatólagos, az elromlottak eltávolítandók.

Faiskola. A tavasszal beültetendő faiskola földje 66—100 ctm. (2—3') mélyre rigoloztatik, hogy a téli fagy a földet porhanyítsa; ha a föld trágyázást kíván, azt el ne mulasszuk. Jegytáblák (cinkusok) készítettnek; ha a régi faiskolában cinkusok hiányoznának, utánpótlóni el ne mulasszuk. Szép napfényes időben oltógalyakat kell szedetni és azokat árnyékos helyen földbe takarni. A szükséges oltógalyakat most kell megrendelni, hogy pontos időre megérkezessenek.

Konyhakert. Ha a föld nincs megfagyva, az ásás, a mennyiben ősszel be nem fejeztetett, folytatólagos. A tavasszal beültetendő új spárga ültetvény földje jó mélyen rigoloztatik és trágyáztatik. A compost trágyadombok átforgattatnak; a nagyon érett vagy épen földdé vált compostot meg kell rostáltatni és a fagy behatásának kitenni, hogy a benne fészkelő rovarok és rovarlárvák elpusztuljanak. Ugorka, dinnye, paszuly, hónapos retek, saláta, kárfő, karalábának korai természetére melegágyak készítettnek. A használatra és magnak elített káposzta és gyöknövényeket a rothadástól óvni kell. A magvak leltározása végrehajtandó, a hiányokat kellő időben be kell szerezni: a régi magvak csiraképességét pedig próba alá kell venni. A kerti eszközök és szerszámok kijavítottatnak, a hiányzókat beszereztetnek, szalmagyékényeket fonatunk, jegytáblákat és karókat készítettünk.

Diszker. A diszcsereje ültetvények visszavágandók és a szükséghez képest ritkítandók. A kényesebb diszcserejék és rózsák oltását melegágyak és üvegházakban megkezdjük. A melegebb üvegházakban fucsia, vanília, pelargonja, lan ana, új-hollandi növények stb. dugványozása megkezdetik. A virágokról az elszáradt galyakat és leveleket szorgalmasan tisztítgatjuk. A vermekben telelő virágoknak szép napfényes időben friss levegőt adunk és a rothadt és száradt levelektől gondosan megtisztítjuk és az agerektől védelmezzük. Olyan diszcserejéket és a virágos növényeket, melyeket korán akarunk viragztatni, üvegházakba helyezünk, ilyenek pl. syringa, weigelia, deutzia, jáczint, tulipán, crocus, narcissus, gyöngyvirág stb.

Erdészet. Főhászálata. Az épületfának kivontatása és lecsusztatása folytattatik; ott, hol a fa szárazon szállítatik, a fagyott utak segítségével a fa az erdőből kihordatik. A szálának vízen szállításához szükséges guzsokot és szereket előkészítjük és a szálának a bekötő helyeken való czélszerű elhelyezésére különös gondot fordítunk. A tűzifa lecsusztatása szintén foly; ennek a száraz vagy vízi utakhoz való szállítását lehető eréllyel üzzük. Mellékhasználat. A makoltatás folytatólagos, a behajtott sertések száma ellenőrizendő. Erdővédelem. Az erdőt különösen falopások ellen védjük és ügyeljünk, hogy az erdővédek az erdei utakat gyakran bejárják. Erdőmivelés terén e hónapban erdélyi ország-részeinkben fontosabb teendő nem fordul elő. Vadászat. A hó első felében özbakot lehetünk; ruczát, fenyőmadarat és húsos rigót egész hónapon át foghatunk, a kártékony vadat ilyenkor sikerrel üldözhetjük. Az általános vadászat e hó végével megszűnik. —

Visszapillantás!

(G. V.) Bizony nem sok örvendetést látunk, ha az elmúlt 1888-ik évre visszatekintünk! Azon súlyos veszteségekből, melyet mindinkább gyérülő jeleiseiben az egész haza szen-

vedett, nekünk — erdélyieknek — busáson kijutott: a speciális közéletünknek három kimagasló alakja: Báró Kemény Gábor, Báró Bánffy Dániel és Gróf Bánffy Béla szálltak le a néma sirba! Van-e? lesz-e? ki nyomdokukba lépne? ma még nem látjuk, uem tudjuk; de bizva az ifju nemzedék előre törekvő szellemében és erős akaratában, remélhetőleg rövid időn elmondhatjuk, hogy igenis, van! —

A tavasz elején megrendítő csapás érte hazánknak tetemes részét, az árvizek ezuttal is roppant károkat okoztak; miglen nálunk e czimen jelentékenyebb baj nem igen fordult elő!

Közgazdasági mozgalmaink sorában a nagyköri kiállítását kell kiemelni, mely bár kicsiny keretben, de sok tanúságot nyújtott, székhelye lévén ez alkalommal a szövetségre lépett gazdasági egyletek közgyűlésének is. A pécsi — inkább regionálisnak mondható — kiállítás szintén kielégítette az elfogulatlan szemlélőt s ha a múlt évben még itt-ott tartott kisebb megyei tárlatokat mellőzzük és e thema befejezéséül a kolozsvári állatkiállításnak tisztességes sikerét konstatáljuk, kétségkívül senkisé fog bennünket részrehajlással vádolni. —

Az 1888-ik év igen nevezetessé tette magát az által, hogy törvénykezési intézkedéseinek egész sora a gazdák érdekeit lényegesen érinti. Mindjárt a XIX-ik törvényczikk: a halászatról, czélszerűen rendezi e fontos ügyet és a tilalmi időszakok gondos megállapításával, valamint a halászat gyakorlásának meghatározásával védelmet s gyarapodást kíván biztosítani a vizek lakóinak. —

A czukoráról szóló XXIII-ik törvényczikk azon intézkedése, hogy a fizetendő illeték most tisztán magát a terményt (tehát a gyártott czukrot) terheli meg, a magyar czukoriparnak hatalmas lendületet van hivatva adni, melynek eredményét a répaczukorgyárak felállításának élénk tervezgetésében és megvitatásában máris örömmel tapasztalhattuk. A czukorrépa termelése valóságos forradalmat fog előidézni megszokott gazdálkodásunkban és ha egyéb haszna nem volna is, minthogy rendszerünket mulhatlanul belterjesebbé, okszerűbbé teszi: már ez megérdemli a jók javának fáradozását, ámbár bizton hisszük, hogy ügyes kézben a jövedelmezőség sem fog elmaradni. —

Következik két hosszú czimű törvényczikk, a XXIV-ik és XXV-ik, az első röviden szólva a szeszadót, a másik a kedvezményes termelés mennyiségét tárgyalja. Bizony nem kis vésződsége volt a kormánynak, míg a czukor, de főleg a szesz kérdésével tisztába jöhetett; mert ezuttal nemcsak a saját embereivel: elégedetlen szabad-elvűekkel, támadó ellenzékkel, követelő gyárosokkal és zuglódo gazdákkal gyűlt meg a baja; — hanem (mivel e két czikk az áldott „közös ügyek“-hez tartozik) a bécsi körökkel is egységre kellett jutni! No de végre sikerült a nehéz feladat, a birodalom mindkét fele beleharapott a savanyu almába s a drágább portékát már hónapok óta élvezzük (?) is. Ha igazságosak akarunk lenni, nem mondhatjuk,

hogy a szesz kérdésben a mezőgazdák huzzák volna a rövidet, mert eltekintve több rendbeli más kedvezménytől, máris tetemes részét termelhetik a szesznek a kisebbik adótétel mellett és ezen termelés a közelebbi tíz év alatt még vagy 25%-al fokozható lesz. De minden állításnál jobban beszél a gyakorlati példa: egyik kiváló és jól számító szeszgyárosunk a törvény szentesítése után azonnal mezőgazdasági szeszgyár építéséhez fogott! Sapiens sat! —

És mit mondjunk a mi t. olvasóinknak a regálé ügyről? Hiszen a tárgy felvetése óta lapunk minden száma e fontos és kivált nálunk rendkívül mélyre vágó kérdéssel behatóan foglalkozott. Figyelmesen végig olvasva az országgyűlés mindkét házának nagyérdékű iratait, azon öröndetes meggyőződésre jutottunk, hogy az erdélyi gazdasági egyletnek ismert emlékirata felölelte mindazt, a mit gazdasai szempontból az előttünk fekvő törvényjavaslatról egyáltalában elmondani lehetett. Volt szónok a ki szebben, jobban és — hosszasan fejtette ki az ott letett eszméket, de lényegileg újat, a gazda-birtokos érdekében többet bizony egyik sem mondott! Nem értük el mindazt, a mit joggal követelhetni hittünk, de kétségkívül a mozgalom kezdeményezésének érdemén kívül, a tényleg kivívott siker is méltó jutalmul szolgálhat a regálé ügy buzgó előharcosainak:

Nem hallgathatunk azon nagymérvű mozgalomról sem, mely a budapesti központban indulva meg, a hadsereg élelmezését tüzte ki célul. Vagy másfél évbe telt, míg a dolgot nyélbe lehetett ütni: tekintélyes gazdák állottak szövetségbe s nem rég 10,000 metermázsa rozs szállítását el is nyerték! Bizony nem sok, akár a fennforgó szükségletet, akár a szövetkezettek termelését tekintjük: de az első rés azon a falon, melyet eddig bevenni nem, csak — megkerülni lehetett! —

Az elmúlt év bár nem volt szegény a gazdákat érdeklő eseményekben, mégis több megoldatlan kérdést hagy örökül utódának, melynek mielőbbi rendezése felette kívánatos. Nem is említve a műbor, művaj, egyszóval a hamisítások meggátlására vagy leleplezésére szóló intézkedések sürgősségét; feszült figyelemmel várjuk a most már harmadik mezt öltött mezőrendőri törvényjavaslatot; valamint az utakról szólót, mely e rövid czim alatt magának a közmunkának is gyökeres rendezését fogja tartalmazni. Mindkettőre nagy szükség van; de inkább várjunk, mint hogy — elszietve — rossz törvényt kapjunk! —

Gazdasági viszonyainkról jelezhetjük, hogy jó állapotban levő vetésekkel tavaszodtunk ki, melyeket különös baj nem is ért, úgy, hogy jó, sőt helyenként igen jó közép termést adtak kalászosaink; míglen a törökbuza s más kapások, a tenyészidő vége felé uralkodó szárazság miatt sok helyen nem feleltek meg a várakozásnak. Gyümölcs kevés, itt-ott semmi, szőlő és bor úgy mennyiségileg, mint minőségileg váltakozó; az árak, fájdalom, minden terményre nézve

alacsonyoknak mondhatók. — A jelen évbe nem valami kedvezően mentünk át: a szigorú, majd enyhe, lucskos és eddig hótalan tél erősen veszélyeztetni kivált a kései vetéseket, mihez a gyorsan és nagy mérben elszaporodott egerek károsítása is járul. —

Állattenyésztésünk súlyosan érzi a külföldi akadályozó intézkedéseket: a beviteli tilalmakat, magas vámtételeket stb. A pozsonyi marhavásár — mely különben is csak „dacz“ vásár volt — hosszas erőlködés után megszűnt s a pártütők ismét Bécsbe vonultak; helyette azonban a budapesti marhavásárt kívánják magasabb színvonalra emelni, a mi felette szükséges is! Állataink ára az általános pangás mellett szintén nem emelkedett, csak a sertések értéke szökött fel időközben. Az állattenyésztés terén örömmel jegyezzük fel Gróf Szécsényi Pál földmívelési minster azon czélszerű rendelkezését, hogy a tenyészbikák beszerzését ézentul a gazdasági egyletekre bízván, ugyanannyi összeget fog e célra évenként fordítani, mint a mennyit az illető egylet kiadni képes és kész. Országgrészünkre nézve az erdélyi gazdasági egyletre lett bízva az intézkedés keresztülvitele s igazgató választmányunk a hozzájárulást ki is mondotta akként, hogy a négy megyéből 1889 re 3500 frttal jelentkezetteknek ezen összegét megduplázva, a ministeriumtól segélyképen 7000 frtot kérelmezett. A folyó évben tehát tizennégyezer forintot tudunk négy megye községeknek bikát venni, a mi ha nem is sok, de mindenesetre tisztességes kezdet! —

És most, e lapok minden t. olvasójának boldog új évet kívánva, harsulyozzuk még egy igen fontos és öröndetes tény, melyet bár évről évre ismételhetnénk: Erdélyben még nincs konstátálva a phylloxera!

A csikó kehe.

Az elmúlt évre, mint Erdély lótenyésztésének fejlesztési időszakára tekintve vissza: be kell vallanunk, hogy az alig volt kedvező.

Mindenekelőtt sajnálattal kell konstátálnunk, hogy a régi hirneves Bánffy-féle választói ménes feloszlott, — az a ménes, melyet boldogult tulajdonosa Báró Bánffy Ádám oly geniálisan vezetett! A derék és fáradhatatlan főúr azonban nemcsak a lótenyésztés terén volt lángész, hanem az egész állattenyésztés tág mezejét uralta; tudta, hogy mit akar és tenyésztési eszményét egészen elérni óhajtotta, — e ritka embertől mindig tanulni lehetett. Ménésének lovai, valamint a bányabükki Gr. Teleki Károly-féle ménes anyaga is, Gróf Teleki Gusztáv tulajdonába mentek át és az általa Tancson még különféle máshonnan vett tenyészállattal szaporított és összeállított ménes, rövid idő múlva a tulajdonos sajnós elhunyt folytán szintén feloszlott.

A méneseknek e mindenesetre fájlandó gyérülésén kívül, a kanézák vonakossága is, mint mondják, az elmúlt évben általában vérteleneké volt. Végre még bizonyos lóbotegségeknek: az iszapneza és a csikó kehe fellépését le-

hetett konstatálni, melyektől úgy a csikók, mint az idősebb lovak is sokat szenvedtek.

Több oldalról jött megítisztelő kívánatra megkísértem e két betegséget, a mennyiben az a lótenyésztés és lótartás érdekében áll, a következő sorokban röviden leírni.

Bármily ártatlanul hangozzék is ez a szó, hogy csikó kehe, a betegség maga korántsem az, mert ennek következtében, még a legkeilvezőbb esetben is, a csikók fejlődésükben kisebb-nagyobb mértékben elmaradnak, sőt utó- és complicationalis bajok is állhatnak be, melyek a csikókat nemcsak nagyon megviselik, hanem akárhányszor el is pusztítják. A betegségnek jeleit különben mindenki, a ki lóval bánik, annyira ismeri, hogy feleslegesnek látszik azokról itt szót vesztegetni.

A betegség majdnem kizárólag mindig járváuszerűen lép fel és ha egy ménesben kitört, alig egy-egy csikó marad tőle mentes. Rendesen öt éves koráig támadja meg a csikót, idősebb ló ritkán kapja e kehet. A betegség fellépése nincs bizonyos évszakhoz (mint tavasz vagy őszi) kötve. Akárhányszor és igen kiterjedt mérvben tapasztaltam nyár utóján is és hogy mind e mellett mégis az elől jelzett évszakokban fordul elő inkább, annak nyilván az az oka, mert ezek több alkalmat nyújtanak a betegség legelső indító okára: a lovak meghülésére. Ne feledjük továbbá, hogy a lovak tavasszal cserélve szörköntösüket, különben is csekélyebb ellenálló képességgel bírnak; valamint azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy ilyenkor a ragályozás is, a nagyobb forgalom folytán, — különösen a fedeztetési szak alatt, — sokkal inkább terjedhet.

Ha a betegség okát egy kevésbé kutatjuk, majd mindig hülést vagy ragályozást lehet megállapítani. A hülés többnyire úgy következik be, hogy a lovak hideg esőnek vagy szélnek voltak kitéve s kivált ennek tartama alatt egyébként kissé felmelegedett testtel kevés mozgást tettek. A baj megszűnik, vagy legalább is nagyon szelidül, ha a lovakat annak behatása után azonnal ledörgölhetjük; — hogy ez ménesekben és legelő lovaknál egyáltalában keresztül nem vihető, az magától értetődik. Ugy 3—5 nap mulva először az inkább elpuhult, meleg istállóban tartott; majd a gyenge, rosszul táplálkozó s végre azon csikók betegednek meg hamarább, melyek az angol vérben magasabbak.

A betegség tovább terjedése ragályozás által történik, maga a ragályozó anyag (contagium) még eddig közelebből nem ismeretes és úgy látszik, hogy főleg csakis az orrkifolyásban fordul elő. A ragályozás ez által vagy közvetlenül történik, vagy kifuvás által a levegőben terjed szét, mire az egészséges lovak belelegzik. Így lehet megmagyarázni, hogy nem mindig a beteg ló állásbeli szomszédja, hanem a tőle 3—4-iknek álló betegszik meg; a minnek különben az is lehet az oka, hogy beteg és egészséges lónál ugyanazon itató csebre használják. Ragályozás történik, ha az egészséges ló oly ki nem takarított állásba kerül, hol előbb egy kehes állat foglalt helyet; végre avval is behurcolják a betegséget, ha ilyen kehes vagy még teljesen meg

nem gyógyult lovat az egészségesek közé állítanak: Bebizonyított tény, hogy oly csikó, mely jó, el nem puhult állapotban van, mely sokat mozog a szabad levegőn minden betegséggel: úgy a hüléssel, mint a ragályozással szemben is igen nagy ellentállási képességet tanusít és az idézett okoknak tetemes behatása alatt is ritkábban betegednek meg és ha csakugyan megbetegszik, a betegség miúdig igen szelid lefolyású lesz.

Midőn a csikók a megszokottból — ha mindjárt jobb viszonyokba is kerülnek, kivált az első időben nagyon jelentéktelen behatásra van szükség, hogy a betegség előálljon.

Nem ritkaság, hogy a kehével torokgyulladás és ennek folytán nyelési nehézségek, valamint gégegyulladás és légzési bajok, a lábak megdagadása stb. párosul. Épen úgy lép fel — bár ritkábban és csakis tisztátalan, rosszul szellőzött istállóban, melynek padlózata ganéjével van keresztülítve — a lóhagymáz is, mely nehéz betegségnek kimenelete, ha az említett károsságokat idejekorán eltávolítjuk, többnyire kedvező szokott lenni.

A tiszta csikókeheből, bármilyen legyen is az, sohasem fejlődik ki a takonykór, kivéve, ha ugyancsak a takony contagiuma által történt ragályozás.

A csikókehe kiütésének lehető meggátolására a következő elővigyázati szabályok érdemelnek figyelmet:

A csikók jó és természetes táplálás mellett a szabadban való minél több mozgás által lehetőleg megedzendők, magas vérű (angol) csikókra különös gond fordítandó. A hülést ugyan nem lehet mindig meggátolni, de a baj lényegesen csökken, ha a lovakat a behatás alatt és után kellően mozgásba hozzuk. A betegségnek ragályozás által való gyakori terjedésének azzal vesszük elejét, hogy idegen lovat, melyet jól nem ismerünk, saját lovaink közé be nem állítunk; az istállót pedig, hol a kehes beteg lovak állottak, jól takarítjuk, mire az olcsó karbololdat ajánlatos. Az oldatot úgy készítjük, hogy 200 gramm karbolsavat a vízzel telt itató vederben feloldunk és a folyadékkal a jászlat, állást, padozatot stb, jól megmossuk. Idegen itató vedret használat előtt mindig meg kell tisztítanunk.

A csikókehes lovak lehetőleg külön tartandók, mely célból minden baj nélkül egy marhaistállóba is helyezhetők. Az istálló legyen egészen tiszta, mérsékelt meleg és jól szellőztethető. Táplálékul tiszta zab, jó széna s egy kevés murok ajánlatos; nyáron zöldtakarmány, főleg lóhere van helyén. Nem ritkán a beteg ló a korpás ivóst is szívesen veszi fel; a gyakori itatás, de tiszta vízzel, szintén célszerű. Az ornyilások, valamint netán bemocskolt jászlak stb. többször takarítandók, a betegeknek szorgalmas jártatása a szabadban igen ajánlható: úgy szintén a régóta alkalmazott vizgőzők (a vízbe szénavirágot is tehetünk) belebentetése.

Az orvosságok beadásától azonban, a gyakori nyelési nehézségek miatt, valamint az erős kenőcsök alkalmazásától a mirigy és gégefő táján határozottan óvakodnunk kell; ellenben az u. n. keheporokat egészen hasztalanul prédáljuk!

A mirigy tályogok korai felmetszését azért nem ajánlhatom, mert ez által nem ritkán vérzés áll be, a gyógyulás késleltetve lesz és akárhányszor hosszabb ideig tartó bőrvastagodások támadnak. A mirigy daganatok korábbi megkezelését és kifakadását az ismert (bideg vízbe mártott) Priesnitz kötők alkalmazása nagyon előmozdítja, míg a sebnek további gyógyulását a fent említett kárboloidattal való takarítás lényegesen támogatja. Torokgyuladásnál, mely mindig nyelési nehézségekben nyilvánul, szintén a Priesnitz kötő az, mely mindenkor a legjobbnak bizonyult. Ha azonban, mint a gégegyuladásnak tüneteit, lélekzési nehézségeket is észlelünk: akkor célszerű állatorvoshoz fordulni, mert a beteget igen gyakran csak a légesörmetszés menti meg a megfulladástól és mert akárhányszor egy-egy tályogot is kell nem épen veszélytelen helyeken megnyitni.

Bilak.

Schmitt Ferencz,
állatorvos.

Az istállóban költetés.

Számos baromfi-tenyésztő az istállót igen jó költető helynek tartja, különösen azért, mert ott az időjárás ingadozása alig vehető észre. A természet legegyszerűbb megfigyelése mégis ellenkezőre tanít bennünket, t. i. sohasem látjuk azt, hogy a tyúk az istállót költési célokra használná. Tény az, hogy az istállóban költött tojások közül legtöbb megzárul s a tyúkok is csaknem tönkre mennek, minthogy ott nincsen napfény és száraz levegő, melyeknek ököly nagy barátjai. Az istállóban a kotlót kiválóan gonosz indulatú élősdiek kinozzák, minthogy ott a tisztaságot sokkal nehezebben lehet fentartani és ellenőrizni, mint más helyen. Válasszunk a költetésre néhány négyszögméternyi, részben fedett, csendes, napfényes kerített helyet, s oda vigyük a kotló fészket. Ezen berendezés a tyúknak keüő mozgást enged és a messze kóborlásnak mégis gátat vet. Fontos még továbbá, hogy a költető helyen tökéletes csend legyen s különösen ne zavartassék a rendetlen házi lárma által; legyen e miatt a háztól kissé távol. Ezen feltételek szem előtt tartása mellett mindig a legjobb eredményt lehet elérni. —

(G.)

Hasznos szaklap.

„Házi szárnyasaink“ a baromfi, galamb s madár tenyésztést felkaroló illusztrált szaklapot, a mely Parthay Géza gondos szerkesztése mellett most a IV ik évfolyamba lépett — melegen ajánljuk az érdeklődők szíves figyelmébe. Előfizetési ára negyed évenként 1 frt, a mi a szerkesztőséghez Budapest, (köztelek) küldendő. —

Könyvismertetés.

„A sertés tenyésztés,“ írta Csapó Lajos. 16 ábrával. Budapest 1889. Révai testvérek kiadása. Ára 1 frt 50 kr.

Az előttem fekvő tiszta nyomású kis könyv 142 oldal terjedelmű; tartalma 7 részre oszlik, úgy mint: I. A sertés

természetrájza. II. A tulajdonképeni sertés tenyésztés. III. A boncztan. IV. Fajtatan. V. A tenyésztés módjai. VI. Takarmányozástan. VII. A sertések betegségei. A beosztás — eltekintve attól, hogy a II. részt az V-ikkel kellett volna egybeolvasztani — elfogadható, az egyes részek terjedelme azonban nincsen helyesellhető arányban az egész munka terjedelméhez. Hol az észszerűség abban, hogy egy, a szóban forgó „sertés tenyésztés“ színvonalán álló munkának 142 oldala közül, 75 oldal a boncztannak és fajtannak legyen szentelve és csak 53 oldal foglalkozzék a tenyésztés tulajdonképeni mozzanataival? Ezt a hibát azonban szívesen elnézné bárki, ha az egyes részek tartalma megütné a mértéket.

Nem üti meg Annyira nem üti meg, hogy a legszelidebben itélve is ki kell mondanom, hogy: merészség volt a szerzőtől egy ilyen munkával lépni a nagy közönség elé, a Révai testvérek pedig nem voltak eléggé óvatosak akkor, midőn egy ilyen könyv kiadására vállalkoztak. Szerény nézetem szerint az ilyen munkák okai nagy részben annak, hogy a magyar gazda olyan nehezen barátkozik a szakkönyvekkel.

Sokan hiszik és vallják, hogy „könyvet írni nem nagy mesterség“. Meglehet — nem próbáltam és ezért nem tudom, vajon nem vagyok-e igen sokat követelő akkor, midőn a könyvirótól megkivánom: 1-ször, hogy csak arról írjon a mihez ért; 2-ször, hogy tudja mással is közölni, megértetni azt, a mit ő tud és 3-szor, hogy tudjon írni magyarul, mint egy könyvirónak tudni kellene.

Ad 1. A boncztant, ha mindjárt csak a sertés boncztanát is, dióhéjba szorítani sokkal nehezebb, mint egy egész kötetben előadni. Szerzőnk kísérletet tett a dióhéjba szorítással, de neki nem sikerült. Ha az, a mit a 25 oldalra szánt, kifogástalanul jól lenne előadva és meghatározott terv szerint kidolgozva, még akkor is csak az vehetné hasznát, ki már jártas a boncztanban. Talán még az sem, mert aligha tévedek abban, hogy a ki csak „valamit“ is tud a boncztanból, semmi újat nem fog találni a „sertés tenyésztés“-ben; a ki pedig a boncztan elemeivel sem ismerős, az aligha fog valamit — magyarul szólva — profitalni a III-ik részből. Az ezen részt elégtelenítő sok hiba közül mutatónak közlöm a következőket:

A 16-ik lapon a „boncztan“ első mondata így hangzik: „A szerves testek összefüggésének mesterséges szétbontása, szétvagdálása boncztannak neveztetik.“ Tehát a szétbontás, szétvagdálás „boncztan“-nak neveztetik!?

Ugyanezen lapon ez áll: „Az állati testnek legkeményebb részei, melyek a bennök foglalt nemesebb részeknek védelmül szolgálnak, csontoknak neveztetnek.“ Valjon, melyek azok a „nemesebb részek“, melyek a csontokban foglaltatnak? Alig hiszem, hogy a csontvelőn kívül más „nemesebb részeket“ találna szerző a csontokban.

A 24-ik oldalon ez áll: „b) Feszizületnek az nevezte-
tik: Ilyen a térd.“ Nem áll, mert sem a mellső, sem
a hátsó térd izület nem fészes izület; hiszen minden-
ki tudja, hogy úgy az egyik, mint a másik térdnél bizony
nem „csak nagyon keveset mozoghat“ nak a csontok. A
„térd“ nem hozható ám ilyen egyszerű magyarázattal össze-
kötetésbe a „feszizület“-tel!

Az „inak“-ról a 26—27-ik oldalon ezt olvasom: „A
nyujtóin a végtagok hasonmüködésü izmaiból ered működé-
se a végtagot nyujtani. A pártá-in szintén a végtagok iz-
maiból veszi eredetét. Az Achilles-in, ez is ott ered, a hol a
fentebbiek és a leghatalmasabb in.“ Az inakról ennél klas-
sikusabb magyarázatot nem hallottam, nem olvastam; em-
ber legyen, a ki abból a néhány mondatból véleményt tud
az inakról magának formálni. A ki valamilyen ért a boncz-
tanhoz, bizonyára töprengeni fog, hogy: hát melyik is az a
pártá-in, hol is ered az az Achilles-in!?

A 32-ik oldalon olvasom, hogy: „Az epés bél a bél-
csuknál veszi kezdetét ez képezi a hasnyálnak és epének
kivezető nyílását.“ Aligha nincs tévedés a dologban, mert
az epés bél nem „nyílás“ és még kevésbé „kivezető
nyílása“ a hasnyálnak és epének, hanem igen is a hasnyál
és az epe az epés bélbe ömlenek. Vagy talán a
„bélcsuk“ az a „nyílás,“ melyről szó van? Ez még furcsább
lenne. Még jelesebb az, a mi a 34-ik oldalon „A légzőszervek
készülékéről“ mondatik: „. Azon szervek, melyek
a levegőt a testbe vezetik légzési szerveknek
neveztetnek. Ezek a következők: az orr, góg, légcső, mell-
kas, tüdő, paizs és kedesz mirigyek.“ Tehát a „mellkas,
a paizs és kedesz mirigyek“ is „azon szervek,
melyek a levegőt a testbe vezetik?“

Ad 2 A szerző lehet igen kitünő praktikus sertés tenyész-
tő, a tenyésztés művészetének tételeivel azonban —
ugy látszik — nincsen egészen tisztában, a fajtákról is
sok homályos dolgot ír és egyáltalán nem igen képes azt
a mit bizonyára tud, úgy elmondani, hogy más is megérthesse.
Ezen állításom 2-ik, 3-ik és 4-ik részének bizonyítására
csupán a következőket idézem:

92-ik oldalon „A tenyésztésnél kettő jön figyelembe,
u. m. a tiszta tenyésztés és a keresztezés. A keresztezés
által elérjük, hogy fajtáink nemesebbek lesznek, míg ha
csak folytonosan rokon tenyésztést üzünk, tenyésztésünk a
fejlődés alacsony fokán fog maradni. Valamely fajtánál föl-
léphetnek tulajdonok és ha ezek állandósulnak és átörökít-
hetők: úgy már ezek a fajta külön jellegét képezik.“ Mind-
járt erre következik, hogy „A tiszta tenyésztésnél ellenben,
már a hasonló törzsekből sem szabad tenyésztésre állatot
alkalmazni. Sok tenyésztő azon nézetben van, hogy az ide-
gen fajtájú állat birhat oly tulajdonnal, mely a törzstenyész-
tetben nincs és nem is kívánatos, ezért sok gazda a keresz-
teztést károsnak is tartja. Innen ama szabály, hogy hasonló
hasonlóval párosíttassék. Ha rokontenyésztést üzünk, egyes
jó tulajdonok mintegy állandókká lesznek és így hasznos
lehet ez reánk nézve; de ez csak bizonyos fokig történhe-

szik, melyre folyton nagy figyelemmel kell lennünk. Másrészt-
ről a tapasztalat nem egyszer megmutatta, hogy a csak
kissé túlajtott beltenyésztés elkorcsosulást okozott különö-
sen oly állatoknál, melyek“

Meg vagyok győződve, hogy a szives olvasónak volt
türelme a fenti idézetet elolvasni, de, hogy megértette vol-
na a „tiszta tenyésztés,“ a „beltenyésztés,“ a „rokon tenyész-
tés“ és a „keresztelés“ között a különbséget és főleg,
hogy mi az egyiknek előnye és a másiknak hátránya stb —
abban kételkedem. —

A fajtákról szóló fejezetben az 56-ik oldalon ez áll:
„A tiszta mangaliczánál csak 1½—2 éves korban kezdőd-
hetik a hizlalás,“ pedig kezdődhetik előbb is és tényleg
kezdetik sok ezer darabbal ott, a hol sokára és husos sza-
lonnára hizlalnak. Az 57-ik oldalon azt olvasom, hogy „A
szalontai sertés leginkább a Tiszántul, Erdélyben és Gali-
cziában van elterjedve.“ Bizony nincsen az elterjedve a
Tiszántul és Erdélyben. Csak volt. Galicziáról nem szólok,
mert lehet, hogy ott csakugyan vannak szalontai vörösek.

A 68-ik oldalon „C) A szárazföldi sertés. Né-
methon némely vidékein egy, a nagyfülü sertésekhez tarto-
zó törzs van elterjedve Fülei egészen rövidek, ezért
„rövid fültieknek“ is nevezhetők; de ez a jelleg csak látszat,
mert e fajta is hajdan a nagy füluhez tartozott bizonyosan.“
Hát ez mi! hiszen fent elmondja, hogy „a nagy füli serté-
sekhez tartozó.“ Azután bocsánat, de az egészen rövid
fülek nem lehetnek, „csak látszat.“

„Ide tartoznak“ t. i. a „rövid fültiek“-nek is ne-
vezhetők közé a könyv szerint:

„1) A bajor sertés fülei lecsüngők“

„2) A württembergi sertés Fülei nagyok, hosz-
szuak, lecsüngők“

„3) A morvaországi sertés fülei nagyok és szé-
lesek, előre lógók“ és el van terjedve „Szilázia és Csehor-
szágban.“

Tehát a „rövid fültiek“-nek nevezhető sertések cso-
portjához mind nagy, lelógó fülu fajták tartoznak. Nem is
igy van mondva, hanem, hogy: a nagy, lecsüngő füli
würtembergi sertés, továbbá a nagy, előre lógó füli
morvaországi sertés és a lecsüngő füli bajor sertés
egészen rövid füli „szárazföldi“ sertés fajták.

Ad 3. A 25-ik oldalon: „Tokszalag nélküli mozgékony
csontösszeköttetésnek az neveztetik, hol a sima izporczok
és a tokszalag hiányzik a csontvégekről.“ Tehát „izpor-
czok“ „hiányzik.“

A 38-ik oldalon: „A szemhéjat felső és alsóra osztjuk.“
Igen is: van felső szemhéj és van alsó szemhéj.

A 40-ik oldalon: „A közép fülnél első a dobhártya,
ez egy tojásdad szerű finom állomány“ Igen „egy to-
jásdad szerű finom állomány“ — valjón milyen is lehet az
a dobhártya!?

Ugyancsak a 40-ik oldalon: „Az Eustach-féle cső elég
hosszu és félig fedett porcz csövet képez.“ Én is azt hiszem,
hogy az Eustach-féle cső csakugyan „elég hosszú“!

A 46-ik oldalon arról van szó, hogy hány évig él, vagy élhet a vad sertés és szerzőnk így fejezi ki magát. „A mi korát illeti, az 20—25 év között váltakozik, tehát elég hosszú.”

Az 56-ik oldalon: „... rövid, széles homloku feje, finom orrmánya, rövid, erős lábai vannak... „Tehát feje és orrmánya „vannak.”

Az 58-ik oldalon: „Az albániai sertés az előbbtől csak barnább szőrével különbözik, de meg vadabb is. Leginkább hegyekben tartatik és jobb húst, tartósabb szalonnát szolgáltat a másíknál.” Kérem megérteni: „hegyekben” tartatik, „csak” barnább szőrével különbözik, nő meg, hogy vadabb is, jobb húst és tartósabb szalonnát is szolgáltat!

A 98-ik oldalon: „A törzsnél a kanoknál nagy gond fordítandó, annak szélességére a hátulján.” Hogy egy ilyen mondatért az 5-ik gimnazista tereziát kapna a „magyar helyesírásból” több, mint bizonyos.

A 127-ik oldalon: „Igy a kemény magvak rágásától az állatok meg vannak kímélve és falánkságánál fogva a sertés azokat egészen nyelte le, így a hizás gyorsabb.” Ez a két „igy”-es passus valóban igen szép! —

No, de elég ennyi. Ezekből is kitűnik, hogy a szerző nem tud úgy írni magyarul, mint egy könyvírónak tudni kellene. Egy olyan ujság cikkben, mint a milyen az, mellyel a szives olvasó most a szeméit rontja, sok hiba becsusztat és el is csusztat, egy „könyv”-ben azonban már nem szabad, hogy a hibák találkat adjanak egymásnak. —

Sok hiba van a takarmányozásról szóló részben is és meg más helyeken is, ezeket azonban, kifogyva már a tőrből, nem részletezhetem. —

Egész nyomtérkéssel kérem a szaklapokat, ösmertessék behatóan, valódi érdemük szerint az olyan munkákat, mint milyen az, melyről itt szó van. —

Dr. Szentkirályi Akos.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Gazdasági műszaki iroda,

szesz, cukor és szeszgyárak berendezésére
Budapest (Köztelek).

Díjmentesen ad felvilágosításokat gazdasági szeszgyáraknak az új szeszadó törvény követelményei szerinti átalakítására és új gazdasági szeszgyárak létesítésére. Elvállalja bármely szeszgyári gép beszerzését, régi szeszgyárak rekonstrukcióját, új gazdasági szeszgyárak tervezését, építését és berendezését. Gazdasági cukorgyárak és sörgyárak létesítését.

Levél cím: Gazdasági műszaki iroda Budapest, (Köztelek). (16.) (10—10.)

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Gabona mérték	Tiszta buza	Elegy buza	Rozs	Árpa	Zab	Török-buza	100 kiló		1 köbméter tűzifa	1 kiló marhahús
helye	napja								széna	szalma		
k r a j e z á r o k b a n												
Budapest	december 28	métermázsa	760	—	555	567	537	498	—	—	—	—
Brassó	december 21	hektoliter	560	340	300	400	170	370	180	140	260	36
Deés	december 11	„	540	460	410	—	260	560	390	220	320	28
Fogaras	december 21	„	470	440	275	—	160	320	250	180	210	28
Gyula-Fehérvár	december 22	„	500	350	325	—	200	325	250	150	215	30
Kézdi-Vásárhely	december 20	„	520	—	300	350	160	400	260	80	240	28
Kolozsvár	december 27	métermázsa	660	—	440	—	430	460	300	140	300	34
Maros-Vásárhely	december 27	„	637	490	455	—	385	423	220	110	250	28
Nagy Szeben	december 21	hektoliter	450	330	300	340	180	350	180	100	325	34
Nagy-Várad	december 24	„	530	400	316	295	189	336	280	140	320	44
Sepsi-Szt.-György	december 24	„	540	480	300	280	160	370	300	100	160	25
Szász-Régen	december 20	„	475	425	300	280	160	350	320	200	260	24
Torda	december 22	„	500	300	300	300	175	325	300	30	225	28